

FÆRØERNES LAGTING

HISTORISK OVERSIGT

Færøernes Lagting er mere end 1000 år gammelt. Det ældste historiske skrift, som fortæller om, at der blev holdt ting på Færøerne, er Færeyingasaga, der blev skrevet i Island omkring år 1200. Historikere mener dog, at Lagtingets historie går helt tilbage til kort efter den første nordiske bosættelse på Færøerne omkring år 800.

Lige fra den ældste tid blev de vigtigste bestemmelser for hele landet truffet af lagtinget, som holdt sine møder i Tórshavn.

Omkring år 1035 blev Færøerne underlagt den norske konge, men historikere mener, at tinget fortsatte sin virksomhed efter den gamle forretningsorden.

1274 - 1816

Oprindeligt har det færøske ting sandsynligvis været et alting, hvor alle frie mænd kunne møde, men i 1274 blev det med en ny lov ændret til et Lagting.

Efter dette skulle der vælges 36 lagtingsmedlemmer. Tinget udpegede en lagmand, som blev udnævnt af kongen. Kongen var repræsenteret i lagtinget af en foged, som var ansvarlig for de kongelige indtægter. Fogeden var også offentlig anklager. Tingets sekretær blev kaldt sorenskriver. Lagtinget havde dømmende magt og funge-rede som en overret. Domme, som blev afsagt på tingene

ude i syslerne om foråret („Várting“), kunne appelleres til Lagtinget.

I 1380 blev Færøerne underlagt den danske konge, men øerne blev dog fortsat anset som et norsk biland.

Efter Kristian V's Norske Lov trådte i kraft i 1688, skulle der vælges 48 lagtingsmedlemmer. Valgperioden blev imidlertid fastsat til et år, og dette resulterede i, at medlemmerne var mindre rutinerede. Det medførte, at Lagtingets indflydelse blev reduceret, mens embedsmændene fik større indflydelse. Fogeden og sorenskriveren fik større beføjelser, medens lagmandsembedets betydning gradvis formindskedes.

1816 - 1852

Da rigsforbundet mellem Norge og Danmark ophørte i 1814, forblev Færøerne (samt Island og Grønland) sammen med Danmark.

I 1816 blev Færøernes gamle Lagting og lagmands-embedet nedlagt, og den dømmende myndighed blev overdraget til sorenskriveren alene.

Færø amt blev etableret i 1720, men en særlig færøsk amtmand blev ikke udnævnt før i 1816.

I 1816 fik Færøerne status som et dansk amt med en amtmand som den øverste myndighed. Amtmanden

alene traf beslutning om, hvilke danske love skulle træde i kraft på Færøerne.

1852 - 1948

I 1852 blev Lagtinget efter færingerenes ønske genrejst, dog kun som en rådgivende institution (et amtsråd) for de danske rigsmyndigheder. Det nye Lagting havde 18 valgte medlemmer. Desuden var amtmanden og provsten på Færøerne også kongelig udnævnte medlemmer af Lagtinget, og amtmanden var formand.

I 1906 blev medlemstallet udvidet til 22, men ellers var valgsystemet uændret til 1923. Da blev valgloven ændret således, at der skulle vælges 20 kredsmandater og op til 10 tillægsmandater. Samtidig forlod provsten tinget. Amtmanden beholdt sin plads, men herefter valgte tinget dog selv formanden.

1948 - 2005

Under 2. verdenskrig var forbindelsen mellem Danmark og Færøerne afbrudt, og ved krigens slutning var der et udbredt ønske på Færøerne om at få ændret Færøernes stilling i det danske rige. Efter forhandlinger mellem Lagtinget og den danske regering, blev der afholdt en folkeafstemning den 14. september 1946. Vælgerne

skulle stemme om et begrænset selvstyre eller løsrivelse fra Danmark. Resultatet blev et spinkelt flertal for løsrivelse fra Danmark, men der opstod imidlertid uenighed om, hvorvidt afstemningen skulle betragtes som vejledende eller bindende. Efter at Lagtinget var blevet opløst og nyvalg til Lagtinget havde fundet sted, kom det til nye forhandlinger med den danske regering, som i 1948 resulterede i loven om Færøernes Hjemmestyre, hvilket medførte, at Færøerne blev anerkendt som en selvstyrende del af det danske rige.

Det færøske hjemmestyre fik herefter lovgivende magt vedrørende en række færøske særanliggender. I loven om hjemmestyret er sagsområderne delt i to grupper. Den ene gruppe er særanliggender, hvis lovgivning og administration kan overgå til hjemmestyret såfremt de færøske myndigheder eller den danske regering ønsker det. Den anden gruppe er fællesanliggender, som kan overgå til hjemmestyret, såfremt færøske og danske myndigheder enes herom. Hjemmestyreloven omfatter ikke forsvars- og udenrigspolitik.

Lagtinget har lovgivende magt i færøske særanliggender, mens Folketinget har lovgivende magt på alle andre områder. Det færøske hjemmestyre fastsætter

styrelsesordningen i særanliggender og lagtingets forretningsordning.

Færøernes Landsstyre, som består af lagmanden og nogle landsstyremedlemmer, har den udøvende magt i færøske særanliggender. På alle andre områder har den danske regering den udøvende magt. På Færøerne er rigsmyndighederne repræsenteret af rigsombudsmanden, som er medlem af Lagtinget, dog uden at have stemmeret.

Hjemmestyrets organisation er færøsk særanliggende, og reglerne desangående er fastsat i lagtingslov nr. 103 fra 26. juli 1994 om Færøernes styrelsesordning. I henhold til denne lovs § 1 er magtfordelingen denne: Den lovgivende magt i særanliggender er hos Lagtinget og lagmanden i fællesskab, den udøvende magt hos landsstyret, og den dømmende magt er hos de danske domstole.

I lagtinget, som vælges for 4 år ad gangen, har højst 33 medlemmer, der vælges ved almindeligt, hemmeligt og direkte valg, sæde.

Landsstyret består af lagmanden og mindst to landsstyremænd. Lagmanden udpeges indirekte af lagtinget således, at lagtingsformanden efter at have fået ind-

stilling fra lederne for de partier, der er repræsenteret i Lagtinget, fremsætter forslag i Lagtinget, som der derefter stemmes om. Stemmer mere en halvdelen af Lagtingets medlemmer imod, er forslaget forkastet. Ellers er det vedtaget. Lagmanden udpeger landsstyremændene. Hverken lagmanden eller en landsstyremand kan beholde sit sæde, såfremt der ved afstemning i Lagtinget, hvor halvdelen af alle lagtingsmedlemmer stemmer for, vedtages, at det ikke længere har tillid til lagmand eller vedkommende landsstyremand. Lagmanden kan altid udskrive nyvalg til Lagtinget.

Valgloven forblev uændret fra 1923 til 1978. Da blev valgloven ændret således, at der skal vælges 27 kredsmandater og op til 5 tillægsmandater. Lagmanden og landsstyremedlemmerne kan ikke have sæde i Lagtinget. De har forslags- og taleret, men ikke stemmeret.

2005 -

I mai 2005 blev to love og to rigslovsindstillinger vedtaget. Disse må regne som tillæg og/eller ændringer til hjemmestyreløven.

Den ene er lov om de færøske myndigheders overtagelse af sager og sagsområder. Loven sætter §§ 2 og 3 i hjemmestyreløven og dermed også liste A og B ud af kraft.

I § 1 er opregnet de sagsområder, der ikke kan overtages, og disse er statsforfatningen, statsborgerskab, højesteret, udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitik, valuta- og pengepolitik.

På liste I er opregnet de sagsområder, der kan overtages efter forhandling mellem færøske og danske myndigheder. Alle andre sager og sagsområder kan overtages, da færøske myndigheder ønsker det.

Den anden lov er om Færøernes landsstyres indgåelse af folkeretlige aftaler. Loven giver hjemmel for, at hjemmestyret indenfor fastsatte rammer, kan indgå folkeretlige aftaler på områder der er overtaget af hjemmestyret. Herudover indeholder loven bestemmelse om Færøernes medlemskab i internationale organisationer.

PARTIERNE I LAGTINGET

Seks partier er repræsenteret i lagtinget. Et kendetegn for færøsk politik er, at den går efter to akser: en nationalistisk i spørgsmålet om forholdene mellem Færøerne og Danmark og en ideologisk fra venstre til højre.

Det færøske partisystem blev grundlagt i begyndelsen af dette århundrede. Det skete efter, at der opstod splittelse i den nationalistiske bevægelse på Færøerne, som var blevet stiftet i slutningen af forrige århundrede.

Sjálvstýrisflokkurin (Selvstyrepardiet) blev formelt stiftet i 1909, men fik repræsentant i lagtinget i 1906. Partiet ønskede, at lagtinget fik større beføjelser i færøske anliggender, og at det færøske sprog blev ligestillet med det danske i skoler, kirker og alle offentlige anliggender.

Sambandsflokkurin (Samhørighedspardiet) blev også stiftet i 1906 som et alternativ til Sjálvstýrisflokkurin. Partiet ønskede en tæt forbindelse med Danmark og var tilbageholdende i kravet om det færøske sprogs ligeberettigelse.

Føroya Javnaðarflokkur (Socialdemokraterne), stiftet 1925, et uafhængigt socialdemokratisk parti. Partiet ønsker på et demokratisk grundlag at basere sin politik på, at al samfundsgavnlig virksomhed skal organiseres på

basis af omsorg for fælles interesser og for at fremme folkets velfærd. Alle skal have samme rettigheder til at deltage i arbejdet frem mod større velfærd og frihed.

Fólkaflokkurin (Folkepartiet) blev stiftet i 1940 og arbejder på et kristent grundlag for politisk selvstyre og økonomisk selvstændighed således, at alle familier og enkeltpersoner har frihed til, efter evne, vilje og under ansvar, at tilrettelægge deres egne forhold i ordnede retslige og sociale rammer med mindst mulig offentlig indblanding og skattetryk.

Tjóðveldi (Det Republikanske Parti) blev stiftet i 1948. Partiet vil grundlægge Færøerne som republik. Partiprogrammet er baseret på demokrati i alle forhold i det færøske samfund. Partiet ønsker, at Færøerne skal deltage internationalt som selvstændig stat både hvad angår rettigheder og forpligtelser.

Miðflokkurin (Centerpartiet) blev stiftet i 1992, og baserer sin politik på et kristent grundsyn. Partiet arbejder for, at det kristne grundsyn skal være fremherskende i samfundet, og at de politiske beslutninger, der træffes, er i overensstemmelse hermed.

VALG TIL LAGTINGET

Færøernes Lagting vælges for en fire-årig periode, men kan dog opløses, før valgperioden udløber, hvis lagmanden beslutter at udskrive valg, eller hvis lagtinget træffer beslutning om en opløsning før periodens udløb. Lagmanden udsteder en bekendtgørelse om nyvalg og fastsætter valgdatoen, som dog først være sted seks uger efter, at nyvalget er bekendtgjort.

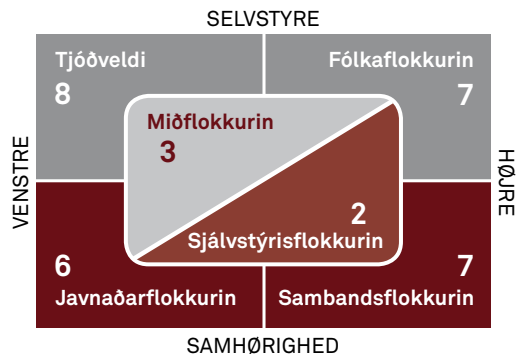
Valget 19. januar 2008

Stemmeberetigede: 34.835. Afgivne stemmer: 31.112.

Valgdeltagelse: 89,3 %.

	Stemmer	%	Mandat
Fólkaflokkurin	6.240	20,1	7
Sambandsflokkurin	6.529	21,0	7
Javnaðarflokkurin	6.018	19,3	6
Sjálvstýrisflokkurin	2.244	7,2	2
Tjóðveldi	7.250	23,3	8
Miðflokkurin	2.610	8,4	3
Miðnámsflokkurin	221	0,7	0

Valgrets- og valgbarhedsalder er 18 år.

Lagtingssamlingen

Efter gammel tradition begynder Lagtinget hvert år den nye samling den 29. juli. Det er på olai – Færøernes store nationale festlighed, som holdes til minde om den norske kong Olav den Helliges død.

Forud for tingets åbning, går landsstyresmedlemmer, lagtingsmedlemmer, rigsombudsmanden og embedsmænd i procession fra lagtingshuset til gudstjeneste i Domkirken. Derefter går processionen tilbage til tinghuset, hvor lagtingssamlingen åbnes.

Endelig holder lagmanden åbningstalen, hvor samfundets generelle tilstand behandles. Denne debatteres af Lagtinget inden en uge er gået.

I en samling behandler Lagtinget mellem 100 og 150 sager. Sagerne er forskellige med hensyn til omfang og indhold.

LAGTINGSFORMANDEN OG FORMANDSSKABET

Lagtingsformandens hovedopgave er at sikre at de regler, der er fastsat i styrelsesordningen angående Lagtinget og Lagtingets forretningsorden, bliver overholdt.

Lagtingsformanden og 3 viceformænd vælges på Lagtingets første møde efter nyvalg og sidder for hele valgperiode. Formandsskabet tager afgørelse i alle spørgsmål angående Lagtinget.

Lagtingets administration

Lagtingets administration varetager mange former for service for Lagtingets formandsskab og dets medlemmer. Lagtingets direktør er leder af administrationen.

Hergeir Nielsen,
Lagtingsformand (E)

Jógvan á Lakjuni,
1. næstformand (A)

Súsanna Danielsen,
Direktør

Alfred Olsen,
2. næstformand (B)

John Johannessen,
3. næstformand (C)

LAGTINGSUDVALG

Lagtinget har 7 faste udvalg, som vælges for hele Lagtingets valgperiode, medmindre lagtinget bestemmer, at udvalgene skal vælges påny.

Finansudvalget yder tillægsbevilling i henhold til § 44, stk. 2 i lagtingsloven om Færøernes styrelsesordning, og afgiver betænkning i finans-, økonomi-, skatte- og afgiftsanliggender.

Udenrigsudvalget er rådgivende for landsstyret i udenrigsanliggender, jfr. § 54 i styrelsesordningen, og afgiver iøvrigt betænkning til lagtinget i alle udenrigs-, markeds- og forsvarsspørgsmål, også vedrørende forholdene til Danmark.

Erhvervsudvalget afgiver betænkning til lagtinget i fiskerierhvervs-, sønærings-, fiskeindustri- og andre industrianliggender, opdræts-, landbrugs-, miljø-, samfærdsel- og kommunikation, energi- og olieudvindings-sager, og handelssager herunder også aktieselskaber, registreringer o.s.v.

Social- og sundhedsudvalget afgiver betænkning til lagtinget i social-, sundheds-, arbejdsmarkeds- og bolig-anliggender.

Kulturudvalget afgiver betænkning til lagtinget i uddannelses-, kultur- og kirkeanliggender.

Retsudvalget afgiver betænkning til lagtinget i rets- og kommunale anliggender.

Landsstyresudvalget har retlig kontrol med, at lagmanden og landsstyremænd overholder lovgivningen. Udvalget virker i henhold til § 38 i loven om Færøernes styrelsesordning. Udvalget er bemyndiget til at tilsige lagmand eller landsstyremænd til møde for at redegøre for bestemte sager.

Lagtinget kan også nedsætte andre udvalg til at behandle specielle sager.

LAGTINGETS ARBEJDSFORM

Lagtinget arbejder efter de formelle regler, der er fastsat i styrelsesordningen og lagtingets forretningsorden.

Sager forelægges lagtinget i 5 forskellige former.

1. Forslag til lagtingslov
2. Forslag til rigslovgivning
3. Forslag til beslutningsforslag
4. Redegørelser, skriftlige, mundtlige eller uforberedte spørgsmål
5. Mistillid til lagmanden eller en af landsstyremændene

Kun lagmanden, en landsstyremand eller et lagtingsmedlem kan stille forslag i Lagtinget.

Udvalgene kan herudover stille spørgsmål til lagmanden eller en landsstyremand og afkræve skriftligt svar eller at lagmanden eller landsstyremanden mødes med udvalget at svare spørgsmål. Tingmedlemmerne har også mulighed for at stille lagmanden eller kandsstyremændene skriftlige spørgsmål, som besvares direkte uden behandling i Lagtinget.

Såfremt en borger eller forening henvender sig skriftligt til Lagtinget om ethvert anliggende, så optages en sådan henvendelse kun til behandling, hvis et lagtingsmedlem tager sagen op i en af de ovennævnte former.

Forslag til lagtingslove

Forslag til lagtingslove behandles på 4 forskellige lag-

tingsmøder. Herudover behandles forslaget i udvalg og af lagmanden.

Fremsættelse

Lagtingslovsforslag er fremsat, når lagtingsformanden i møde har meddelt dette fra tingets talerstol. Et eksemplar af forslaget tilstiles hvert enkelt lagtingsmedlem senest samme dag. På fremsættelsesmødet debatteres forslaget ikke, og det kan på dette tidspunkt heller ikke henvises til behandling i et udvalg.

1. behandling

1. behandling må tidligst finde sted 2. hverdag efter fremsættelsen. Ved 1. behandling drøftes forslaget i sin helhed. Ændringsforslag kan bebudes og debatteres.

Udvalgsbehandling

Efter 1. behandling henvises forslaget sædvanligvis til udvalgsbehandling. Det er lagtingsformanden, der afgør, om forslag skal sendes til udvalgsbehandling og i hvilket udvalg, det skal behandles.

Udvalget udarbejder betænkning til lagtinget, og flertal og mindretal i udvalget kan fremsætte ændringsforslag. Almindeligvis får forslag kun udvalgsbehandling mellem 1. og 2. behandling. Lagtinget kan dog på andre behandlingstrin henvise forslaget til udvalgsbehandling. Under udvalgsbehandlingen gennemgås forslaget i detaljer, og for at belyse forslaget yderligere fremskaffes oplysninger fra offentlige institutioner og private. I mange tilfælde indkaldes landsstyremænd og andre til samråd i udvalget.

2. behandling

2. behandling må tidligst finde sted 3. hverdag efter, at 1. behandling er afsluttet, dog først 2. dagen efter, at en eventuel udvalgsbetænkning er fremlagt. Ethvert lagtingsmedlem kan skriftligt fremsætte ændringsforslag inden 2. behandlingen påbegyndes i salen. Det samlede udvalg samt flertal og mindretal i udvalget kan efter at forhandlingerne ved 2. behandlingen er påbegyndt, men inden de afsluttes, fremsætte ændringsforslag. 2. behandling afsluttes med afstemning. Forkastes forslaget er behandlingen af forslaget dermed afsluttet.

3. behandling

3. behandling kan finde sted 3. hverdag efter, at 2. behandling er afsluttet, eller efter at en eventuel udvalgsbetænkning er fremlagt. 4 lagtingsmedlemmer kan i fællesskab fremsætte ændringsforslag, og såfremt forslaget er henvist til udvalgsbehandling efter 2. eller 3. behandling, så kan et flertal eller mindretal i udvalget fremsætte skriftlige ændringsforslag. Ændringsforslag kan fremsættes inden forhandlingerne påbegyndes. Til forhandling sættes først de fremsatte ændringsforslag, og der stemmes først om disse. Når dette er afsluttet, finder den endelige behandling sted ved at lagtinget enten vedtager eller forkaster forslaget.

Stadfæstelse og bekendtgørelse

Et af Lagtinget endeligt vedtaget lagtingslovforslag er

ikke bindende for borgeren. Det får først gyldighed efter, at lagmanden har stadfæstet forslaget som en lagtingslov, og det derefter er bekendtgjort i Kunngerðablaðnum (det færøske lovtidende). Lagmanden har fuld hjemmel til at nægte at stadfæste forslag med den følge, at det vedtagne lovforslag bortfalder. I de allerfleste tilfælde stadfæster lagmanden forslaget, da en nægtelse vil kunne få politiske konsekvenser for ham.

Forslag til beslutning vedrørende rigslovgivning

Forslag til beslutning vedrørende rigslovgivning behandles på samme måde som lagtingslovforslag. Den eneste forskel er, at resultatet af lagtingsbehandlingen ikke bekendtgøres, men lagmanden meddeler rigsmyndighederne resultatet af behandlingen. Det vedtagne forslag er ikke bindende for borgerne, men er et uforbindende forslag til rigsmyndighederne om at udarbejde en lov. Som regel følger rigsmyndighederne indstillingen.

Beslutningsforslag

Disse forslag behandles på samme måde som forslag til lagtingslove. Dog afsluttes disse ved afstemningen ved 2. behandling, de skal hverken stadfæstes eller bekendtgøres. Et beslutningsforslag er hverken bindende for landsstyret eller borgerne. I visse tilfælde er der fastsat i styrelsesordningen, at en lagtingsvedtægt skal foreligge inden landsstyret kan handle, f.eks. inden landsstyret indgår betydningsfulde aftaler med andre lande.

Redegørelser, skriftlige, mundtlige eller uforberedte spørgsmål

Det, som karakteriserer disse behandlingsformer, er, at Lagtinget ikke når til nogen konklusion under behandlingen. Sagen debatteres og afsluttes, der finder hverken udvalgsbehandling eller afstemning sted.

Mistillidsvotum

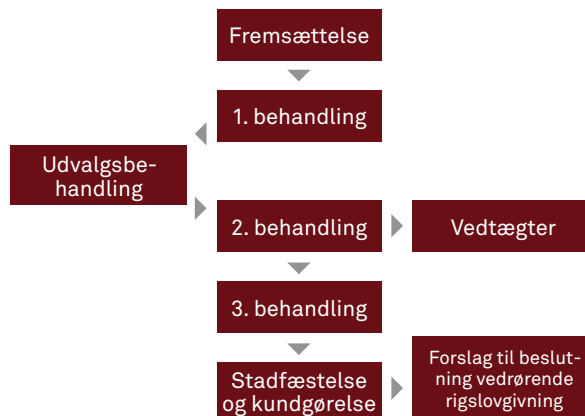
Ifølge styrelsesordningen er lagmanden og landsstyremænd uafhængige af lagtinget i deres embedsførelse. Landsstyremænd udpeges af lagmanden, mens lagmanden udpeges af Lagtingsformanden. Udpegelsen er dog afhængig af, at 17 lagtingsmænd ikke stemmer imod udpegelsen.

Lagmanden og landsstyremændene er dog ikke mere uafhængige end som så, at hvis 17 lagtingsmedlemmer er imod dem, må de gå af.

Forslag til mistillidsvotum til lagmanden eller en landsstyremand, som fremsættes af et lagtingsmedlem, tages straks til behandling i Lagtinget, og efter debattens afslutning sættes det til afstemning.

Tingmøder

Lagtingsmøder er offentlige.

Færøernes Lagting er mere end 1000 år gammelt. Da det færøske hjemmestyre blev oprettet i 1948 som en selvstyrende del af det danske rige, fik Lagtinget lovgivende magt vedrørende færøske særanliggender. Færøernes landsstyre administrerer den udøvendemagt på dette område.

Lagtinget vælges for en fire-årig periode og har 33 medlemmer. Færøerne blev i 2007 omdannet til én valgkreds. Seks partier er repræsenteret i Lagtinget.

MYNDIR: INGI JOENSEN, JENS KRISTIAN VANG OG ÓLAVUR FREDERIKSEN UPPSETING: GRAFIK STUDIO PRENT: FØROYAPRENT